„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 127. У Новом Саду у уторак 15. августа 1889. ГОДИНА XXIV.

РАСПОРЕД

опште скупштине учитеља са српских православних основ. и виших девојачких школа митрополије карловачке.

Среда 16. (28.) августа: По подне у 4 часа претконференција у централној школи.

Четвртак 17. (29.) августа: У 8 часова призивање св. духа. У 9 часова отварање скупштине у арени браће Када. По подне у 3 часа продужење скупштинске седнице до 6 часова. У вече у 8 часова концерат са игранком, у корист учитељског конвикта у арени браће Када.

Петак 18. (30.) августа: У 9 часова пре подне продужење скупштинске седнице. У 1 час банкет код браће Када. По подне у 3 часа — по потреби — продужење скупштинске седнице.

Вел. Кикинда 12. (24.) августа 1889.

Местни српски учитељски збор.

РАЗОРУЖАЊЕ.

Новине и опет покренуше разговор о разоружању европских велесила. Овога пута изнеше као главног покретача тога питања кнеза Бизмарка, бајаги, он ће сазвати конгрес европских велесила, где ће предложити ту ствар.

Ту вест донеше најпре немачке новине и то такве, које стоје доста близу кнезу Бизмарку. Но поред свег тога нема сумње, да Бизмарк не мисли бар за сад озбиљно покренути ту ствар. Највише ако је намеран да се о том претресе ствар у јавности, и чује разна мишљења меродавних кругова.

Да би кнез Бизмарк пристао на разоружање, о том нема сумње. Немачка је извојевала оно, што је хтела, и њојзи сад треба доиста мира, да утврди своје унутарње одношаје, да учврсти своју владавину у освојеним и присједињеним покрајинама, и с тога је кнез Бизмарк и упео све силе да створи неку лигу, која би бранила европски мир, или боље рећи Немачку од сваке напасти и промене.

Но „лига мира“, која се непрестано „оружа да спречи рат“, има и своју црну страну. Она је тако јако скупа, да њене трошкове ни један члан „лиге мира“ неће моћи још дуго сносити. Развијати и даље ту ствар у започетом правцу, значило би довести кров мало година савезне и несавезне државе до банкротства, или до таког стања, да би се под силним војеним наметима народи побунили.

Кнез Бизмарк је последњих година баш ишао за тим, да докаже Европи, како се овако дуго не може. Он је с једне стране оружање и умножавање немачке војске тако форсирао, да други, који му морадоше на том путу сљедовати, имадоше баш доста муке, а с друге стране покушао је кнез Бизмарк да својим економским ратом против свију и свакога, још више отешта финансијски положај осталих држава.

И кад се узме у обзир, да Америка, која не троши на војене цељи, не зна већ шта ће с новци, него своје милијарде троши у последње време на то, да економски подјарми Европу, онда је јасно, да је заиста наступио дан, кад се мора у Европи почети мислити о разоружању.

Питање то није прерано, само је необично тешко. О разоружању може озбиљна говора бити тек онда, кад би један европски конгрес решио постојеће заплете и одредио: шта је чије? Јер пристати на разоружање под данашњим приликама, значило би сложити се с тим, да остане за дуго време овако како је, а на то већина Европе неће, нит може пристати. Французи први неће, а док се источно питање праведно не реши, неће пристати ни други. Па и ако би пристали, све би било само формално, зло би било само претрпано, те би заплети морали пре а после опет избити на јавност.

У осталом не треба ни то испустити из вида, да се и ова данашња реакција у Европи не може друкче одржати но силом. Треба признати истину, а та је истина у томе, да су у целој Европи народи незадовољни, и да их данашња војена сила држи у шкрипу. Многе европске државе не држе и не морају држати велику војску само против спољњег непријатеља, него је морају држати и против свог рођеног народа.

Ако би се дакле озбиљно мислило на разоружање, онда би томе морало претходити прво решење спољних питања а за тим решење унутарњих питања у народном духу. Без тога је разоружање гола реч.

А како ми познајемо данас прилике, то нема изгледа, да ће доћи до мирне погодбе у спољним питањима, а још мање до олаког попуштања у духу демократском. Нећемо рећи, да за то не би било довољно памети, али је себичност тако силна и велика, да би поједине државе као и поједине партије пристале пре да се крваве, но да попусте „што од свога“, па ма то њихово како неправедно стечено било. — Према томе, цело питање о разоружању остаће и свршиће се на томе, што ће бити неколико новинарских чланака више о том предмету, но што их је до сад било.

Писмо из Русије.

Петроград 7. августа.

(Пут цара Александра у Немачку. — Како се мисли овде о савезима и лиги мира? — Разно.)

И ако још није одређен дан, нити се извесно зна, кад ће и којим ће путем цар Александар у Немачку кренути, да врати посету немачком цару, то је ипак сад сигурно, да ће цар у Немачку путовати. Царевој посети у Берлину не придодају овде баш ни најмање политичке важности, осим ако ће се веровати разним комбинацијама, какве се обично по новинарству кују. Посета царева у Берлину, или где буде, није друго него чин учтивости, тиме се враћа посета немачком цару, који је одмах овамо дошао да као нови немачки цар посети овдашњи двор, као суседни и сродни му.

Да није било разних политичких бургијања и нетактичности немачких новина, то би ова посета још раније била. У самој ствари постају између Русије и Немачке све запетији одношаји и данас не верује нико да ће се до споразума, а још мање до искреног пријатељства између те две државе доћи. Русија је одвећ горда да се икоме поклони, а Немци су на више места, и код више прилика повредили чувство руског народа, огорчили руског цара и радили против руских интереса.

Већ и због тога што Русија ћути, и што се не зна, шта она хоће, а шта неће, доведена је Немачка у врло непријатан положај, и на том се оснива путовање немачког цара и врбовање нових савезника. Хтело се двоје постигнути, с једне стране заплашити Русију, а с друге стране тражити и малих савезника, а то доказује да страх у Берлину није мали.

Овде нису веровали, што су из Бугарске јављали, како ће Бугари прогласити независност и прокламирати Кобурга краљем, Русија се неће мешати у бугарске послове па ако ће прогласити и царевину, јер свако верује, да ће једног јутра у Бугарској бити исто онако, као што је било и у Србији.

Овде нису ни најмање узнемирени што се писало и говорило, како ће неке велесиле Бугарску снабдети оружјем и наоружати бугарску војску, која ће се против Русије борити.

Књаз Никола црногорски још је овде и повратиће се 16. ов. мес. у Црну Гору, а у октобру опет ће овамо доћи. Сад књаз присуствује војеним маневрима, који се држе у Красном Селу.

Синоћ представљани су неки одели из „Балканске царице“ у једном летњем театру и било је успеха. Поново нам је певао Дескашев на велико задовољство руске отмене публике. Дескашев имао је врло леп успех, и он је већ стекао лепо име на руским даскама. Све овдашње новине одазвале су се симпатично према Дескашеву.

У.

Шта чека шајкашке ритове?

Жабаљ 10. (22.) августа.

Јуче је овде била скупштина заступника шајкашких ритова, која се свачим пре може назвати, само не скупштином. Изнећу вам у кратко ток скупштине, да видите, штовани г. уредниче, а особито ви, браћо Шајкаши, којих се ова ствар највише и тиче, да видите, како вас баране ваша господа заступници и како заштићавају ваше интересе.

Владин комесар, грофа Лајнингер поздравио је присутне, и то на немачком језику, пошто он, као што рече, не зна српски говорити, али прилично разуме. Превод тога поздрава је прочитао затим секретар Јавчо. За тим се прешло на дневни ред, и ево у чему је ствар:

Конзорција с којом имамо уговор предлаже, да се поправи и утврди још и преко Кепешевог плана долма у I. заливу, а они својевољно преко уговора нуде 25% од целих трошкова.

Заиста изванредна великодушност од Чавута. Али промислимо ли мало боље, моћи ћемо прозрети, куда циљају та великодушна господа. Нама је фактично непознато, ми заиста не можемо да схватимо, како се та господа могоше на таково шта одлучити, кад знамо, да III., IV. и VI. залив још нису ни по Кепешовом плану задолмили, а то им је дужност, на то их уговор обвезује, само што на жалост још никако ми да дођемо до тих насипа, а због III. залива у процесу стојимо. Одкуд сад, да се они сами нуде, да нам при утврђивању долме у I. заливу и то још преко плана Кепешевог, помогну са 25%, кад су они својој дужности код I. залива већ одговорили; нарочито пак кад се узме у обзир т. з. анексни уговор, који с њима има, по коме им се у сваком том случају, када вода долму провали, право уживања рита преко уговора још на годину дана продужује.

Када све то узмемо у обзир, онда заиста

ЛИСТАК.

„ОПСАДА БЕРЛИНА.“

А. Доде.

Стигли смо на јелисејско шеталиште ја и доктор В... и гледали смо зидове, које су гранате избушиле, и тротоаре изривене од топова. То је било за време опсаде Париза; вишли смо још једно парче, кад ме доктор заустави и показа на велику вуђу на ћошку. То је вуђа од оних, које се тако лепо подржу ово славолуко Наполеона I.

Видите, рече ми, она четир затворена прозора, тамо горе над балконом? Првих дана прошлог месеца августа, оног ужасног месеца августа, који беше тако пун беда и невоља, позвали ме тамо једном болеснику, кога је неправсно ударила капља. То је био пуковник Јован, коњаник из доба Наполеона I., оседео, славан, родољубив старац, који је дошао пре него што је започео рат, у јелисејска поља, а сместили га у онај стан са балконом... Погодите за што је дошао? Дошао је, да спреми леп дочек, кад се буде наша војска победоносно враћала у Париз... Сиромах старац! Вест, да је наша војска побеђена код Вајсенбурга, дошла је баш кад је од ручка устао. Кад је прочитао име Наполеново на хартији, која јављаше пораз, пао је на земљу, као да га је гром ударио.

Старог коњаника нашао сам у соби, пружио се на ћилим колени је дуг, лице му беше пуно грчи, виђе се мицао, изгледао је као какав дете; беше лепих црта, зуби здрави, седа коса кудрава, беше му је 80 година, али изгледао је као старац од 60 година... Бриву његга клечала је његова унука и плакала је; била је залив на деду. Кад их је човек добро погледао, изгледали су као две лепе грчке споменике, једнако сковане, само што је једна стара, изгубила боју и не виде се јасно црте на лицу, а друга јасна и светла новоскована, а блистала је као најфинији сомот.

Дирнуо ме је бол малог детета. Отац јој био у генерал-штабу Мак-Махова. Слава славног старца, који је лежао тако спружен пред њом, везивала је у њој другу славу, која није била мање ужасна. Ја сам је тешко, колико сам год могао; напослетку имао сам мало наде. Једна страна била му је сасвим узета, а од тога тешко да оздрављају старци од 80 година. Три дана био је болесник у једнаком стању. виђе се могао кретати а био је збуњен... За то време дошла је вест у Париз, да је наша војска побеђена код Рајхсхофена. Ваља да се сећате, какав је то био ударац. Све до вечере надали смо се великој победи, очекивали смо ће двадесет хиљада Пруса мртвих бити, наследник престола да ће жив ухваћен бити... Ја не знам, како је дошла ова вест свију Француза до ушију нашем старцу. Доста, кад сам се исте вечери приближио његовом кревету, нисам нашао истог човека. Очи му беху готово чисте, а језик му се мало пропустио. Имао је толико среће, да се насмеје и повиче два пут: „По... бе... да!“

— Јесте, пуковниче, велика победа!...

На сваку ситницу, коју сам му приповедао о добром успеху Мак-Махова, развукле му се црте, лице му се разведри...

Кад сам полазио, младо ме девојче, са свим бледо, чекало код капије. Јецала је.

„Та он је спасен!“ рекох јој ја и ухватим је за руку. Несрећно дете једва је могло да ми одговори. Дочуло се, шта је од Рајхсхофена: Мак-Махон је у бегању, сва је војска побеђена... Ми смо преверавали гледали једно у друго. Ова је мислила и забринула се за оцем. Ја сам се стресао, кад сам помислио на старца. За цело неће моћи издржати овај нов потрес... Шта да се ради?... Оставимо га нека се радује, нека и даље мисли о ономе, што га је оживело... Али онда треба и даље лагати...

„Е па добро, ја ћу лагати!“ рече ми јунак-девојче, убрише суве и са свим радосно уђе у собу своме деди.

Беше тешка задаћа, коју је на себе примила. Првих дана ишло је још којекако. Добродушни старац слабо је памтио, могао га је човек као дете варати. Али са здрављем повраћало му се и памћење. Требало му је казати сваки покрет наше војске и давати ратне извештаје. Заиста, радост беше погледати то лепо девојче, како се дању и ноћу наслањала на мапу од Немачке, сву искићену тробојкама, како се трудила, да измишља сваки час нову славну победу; Базел је под Берлином, Фросар у Баварској, Мак-Махон на балтијском мору. У свему је искала од мене савета, а ја сам јој помагао, колико сам год могао. Деди је све мало било, што казивасмо. Он је заузео Немачку једним ударцем за време Наполеона I.; он је знао путеве: „Сад ће се овуда ићи... Сад ће се ово морати урадити“ — говораше нам он. Што год је измишљао, ми смо говорили да тако поступа наша војска. Постаде због тога врло горд. На нашу несрећу, ми смо освајали вароши, добијали смо битке, али никад му нисмо доста брзо ишли. Није му било доста победа, сиромах старац!... Сваког дана, који је за тим долазио, добивали смо по једну битку.

„Докторе, наша је војска освојила Мајенс,“ рече ми младо девојче, приљубивши ми се тужним осмејом, а из врата чух радостан глас:

„Само напред! Само напред!... За осам дана ућићемо у Берлин!“

У то време Пруси нису били даље од Париза од осам дана хода... Ми смо се у почетку договарали, како би било да га преселимо у коју другу варош; кад би био једном ван Париза, француска влада побринула би се за њега, али ја сам држао, да је још врло слаб; а како да му кажемо истину, кад га је онај велики пораз тако јако дирнуо? Закључили смо, да још ту остане.

„Првог дана опсаде Париза одазвао сам к њима, често јако забринут: бојао сам се да не дозна, да су све капије од Париза затворене, битка под зидинама и да су нам шанчеви од града границе. Нашао сам старца на кревету. Он поносито узвикну:

„Добро је ето почела је опсада!“

Ја га погледам преплашено:

„Откуд ви то знате, пуковниче?...“

Мало девојче окрете се к мени:

„Јест, докторе... То је велика новост... Берлин је опседнут.“

Она ми то рече, играјући се иглом у руци, и то тако безбрижно, тако мирно... Зар мислите, да је он што посумњао! Није чуо то-

не можемо довољно да се надивимо том милосрђу и тој великодушности господе Чивута, та није шала, они нама поклањају, својевољно поклањају неких 15—20.000 фор. Али кад мало дубље, браћо, промислим, а мене обузме неки страх, нека зебња од тог поклона, јер timeo Danaos (а овде Hebreos) et dona ferentes.

Стари лукави Грци оставише Тројанцима као поклон грдногa коња од дрвета, али им тај поклон и пропаст донесе, јер се у том коњу сакрише оружани Грци, па су ноћу, кад се Тројанци изопијаше од радости, што су Грци отишли, повлачише, из тог коња, дадоше знак својој браћи, који су не далеко били; ови јурну на град, и освоје га. А да су тај поклон одбили, да су га спалили били, по њих би куд и камо боље било.

За то, не треба сваки поклон сматрати као знак великодушија, јер се за тим поклоном може највеће зло крити. А и јуче нам понуђени поклон, није требало тако олако примити, јер ми некако сумњив изгледа.

А ево зашто ми је сумњив, ево зашто ме неки страх обузима од тог поклона. Као што је познато, ми имамо уговор са конзорцијом, по коме смо дужни сносити половину трошкова ово подизања насипа. У нашој задружној каси имамо сада до 100.000 фор., а за поправљање доме у I. заливу по њиховом рачуну треба до неких 70.000 фор., они би дали за то до неких 18.000 фор., а оних 52 000 ми.

Но као што знате, задомљивање VI. залива морамо довршити; осим тога лако се може догодити, да Чивути повуку тужбу због III. залива, те могу навалити да све заграђујемо а међутим није остало у каси више до неких 48.000 фор. свега, јер оно остало потрошисмо повишавајући доме у I. заливу још преко Кепешовог плана. Конзорција онда може ударити у стару песму, па рећи: „Е па продужите нам уживање рита још на 15—20 година преко садањег уговора, па ћемо вам ми сами подићи доме.“ А над ће, а како ће подићи, то је друга ствар, и у том имамо довољно искуства. Ето то је оно, од чега се треба бојати, ето тако нам може засести тај поклон, који нам јуче понудише Чивути.

А кад се при том узме у обзир цео ток скупштине, онда нам још сумњивији постаје тај поклон. Кад је г. Гајишин рекао, да скупштина треба пре свега да реши, да ли пристаје на предлог конзорцијин, а г. Миклушевић, тителски бележник, устаде, те рече, да скупштина нема права о том решавати, јер не пристане ли она на то, онда има владин комесар право, да то нареди, заповеди, ако т. ј. хоће (а овом је приликом хтео и душом и телом), него нека се изабере одбор, који ће се са конзорцијом упустити у погодбу у погледу процента потпоре.

Ми се чудимо, како је г. Гајишин а и остали ућутали на то, јер владин поверених то право нема. 117. §. XXIII. зак. чл. од 1885. вели: У колико би владин поверених видио, да донесеним закључцима одбора или скупштине насипи нису довољно осигурани, против истих може за 15 дана апелирати министру јавних послова и саобраћаја.

Је-л то лепо, је-л то поштено на тако екзатантан начин извртати смисао закона? Па како се сви преплашише и устраваше, кад г. Миклушевић са достојанством правног ауторитета изрече горе наведене речи?!

Који знадоше за тај закон, ти хотимице ућуташе, а прости људи, сељаци не знадоше, па и не могоше против стати. Ај, како би добро било, кад би све важније законе добили на српском језику, као што и цењена „Застава“ више пута то напомену!

Још нешто. Један скупштинар устане и рекне: Зашто да само нас може влада приморати, да подижемо насипе у I. заливу и преко Кепешевог плана, зашто да не може приморати и конзорцију.

На то се подиже г. Рајић, жабаљски солгабиров и рече (у чему у осталом и право има): Конзорцију не може влада приморати, да гради преко уговора, али нас може, пошто су ритови наша својина.

А одмах после неколико тренутака након тога рече исти г. Рајић међу осталим и ово: Ми већ и због тога треба да долму у I. заливу поправимо и преко Кепешевог плана, јер ће то бити прецеденс, да може влада приморати и конзорцију да гради и у другим заливима преко Кепешевог плана.

О да грозне лађике, о да страшне мудрости! Али знамо ми ту политику, г. Рајићу, знамо ми то врло добро, куда ви циљате са горе наведеним речима. Али то није пут, то није начин, да задобије човек људе за какву идеју.

Па кад сте били господо, тако дубоко убеђени о благодети тог конзорцијиног поклона, што се увек бојасте, што се не усудисте, да створено изнесете тај предлог пред скупштину на гласање.

Него, почујте људи и браћо, како би са гласањем?

Г. владин комесар састави на немачком језику како ће изгледати записник, пре него што је скупштина и гласала, и уведе уједно: да је скупштина нашла за целисходно, да се поправи насип у I. заливу и преко Кепешевог плана и т. д. За тим преведе то на српски секретар Јавчо.

На то устаде г. Гајишин и рече: „Господо и браћо! Ви чусте, како ће гласити записник, али сад треба већ да решимо, да-ли скупштина пристаје, да-ли усваја предлог конзорцијин,“ нашто га превиде у речи г. Миклушевић и рече: „То је већ закључак, о том се нема више решавати.“

Ту је г. Миклушевић већ прешао сваку границу. Рећи, да је нешто већ закључено нашто скупштина још није изразила своје мишљене; рећи о новом, да то и то хоће, а овамо тај дотични није казао, да нити хоће, нити неће, него чека да га позову, да гласањем изрази своје мњене, то је заиста нечувено, то је и сувише дрско, а да би се и помислити могло, да ће тако шта урадити један скупштинар.

Или је г. Миклушевић ваљда и опет мислио, да скупштина нема права о том решавати, него да је то искључиво право владиног поверених. Но ми смо мало пре цитирањем закона доказали, да се г. Миклушевић јако вара у том, осим ако је код г. Миклушевића право решавања и право апелирања једно и исто.

И шта мислите шта уради скупштина на то? Да-ли ко устаде против речи г. Миклушевића?

Нема је тишина овладала, нико се не усуди ни једне прозборити.

Ама људи, зашто не устадосте који, зашто не нападосте на записник? Та вад вам неуставним путем одузеше право решавања, зашто онда допустисте, да уђе у записник, као да сте ви за целисходан нашли предлог конзорцијин? Отуд та равнодушност? та зар ви нас заступници народа у скупштини смете бити равнодушни у тако важној ствари? Та није била реч тамо о неколико крајцара, или форината него о неких 50,000 фор.

Шта сте ви радили управо на скупштини. Изабрасте т. ј. потврдисте шесторицу одборника, који ће се упустити са конзорцијом у погодбу у погледу процента потпоре. Ето то вам је сав рад.

На завршетку не могу, а да и опет не изразим своје жаљене, што се скупштинари тако равнодушно, тако индиферентно понашали спрам тако важне народне ствари. Јер знајте браћо и господо, да је равнодушност према народним, према општим стварима рђав знак, да је велико зло, јер се тим будућност народа, будућност државе у опасност доводи. Русо, знаменити Француз рекао је: Sitôt, que quelqu'un dit des affaires de l' etat, que m' importe? Ou doit compler, que l' etat est perdu. (Чим се нађе људи, који кажу о општим стварима: шта ме се тиче? треба рачунати, да је та држава пропала.)

Немојте бити браћо тако равнодушни, прихватите и брините се са већом енергијом, са тврђом вољом о општим стварима, па ће бити боље како за вас, тако и за све нас.

Један Шајкаш.

Говор Светомира Николајевића

председника друштва св. Саве приликом освећења темеља Свето-Савског дома.

Ваше Величанство, господине намесниче, поштовани зборе. За 3 год., од кад постоји Друштво Св. Саве, оно је могло, благодарећи увиђавности и родољубљу нашег народа, извршити доста патриотских послова. О томе сведоче годишњи извештаји о његовом раду. Оно је, да споменем само што је главније, печатало неколико књига лепе и патриотске садржине. Оно је растурало у народ на 70.000 књига намењених да гаје патриотске врлине, буде националну свест и крепе паду на скоро уједињење нашег племена. Оно је издало на 100.000 динара помоћи учитељима, свештеницима и школама, у оним покрајинама нашим, где је така помоћ била најпреча. Оно је обдарило многу сиромашну цркву одеждама и књигама; притекло у помоћ многоме верном родољубу, који се тамо далеко од граница и слободе краљевине Србије бори и ради за велику народну мисао. Оно је отворило, за сада, једну врло корисну школу у Београду, за младе раднике из наших земаља што су још под туђинском влашћу; и основало један пансионат у ком издржава до 50 младића и девојака из разних предела српских, које спрема у нашим средњим и вишим школама, да их после изађе као агитаторе и апостоле српске народне мисли онамо, где је нашем језику и народном праву највећа опасност од туђинских нарстаја. Оно је скупило на један велики и народски посао до 6000 посленика из разних народних предела српских који сви по једном програму и у једном правцу раде на великој народној задаћи, и крче пут срећнијој будућности, кад ћемо сви ми, од Јадранског мора и Солуна до Исере, Дунава и Саве, који смо сад несрећном историјском судбином издвајани и поудаљивани, бити сједињени у једну, велику и слободну државу. Оно је скупило стални новчани капитал, који у овом тренутку износи 130,000 динара и стално расте.

У низу тих послова Друштво Св. Саве прилази, данас, једном новом делу. Оно у име Бога и првог српског просветитеља, полаже с вама темељ дому намењеном да буде учионица родољубља и рада за велику народну ствар.

На овоме месту где су били дворови и касарне једног завојевача наше крпне Шумадије, винуће се у кратком времену величанствени, храм посвећен оној великој и светој мисли за коју сви ми, велики и мали, живимо. И тај храм биће сведок родољубља нашег, и стални протест противу свакога насртаја на наша народна права; противу свачег што стоји на путу нашој жудњи за јединством.

У престоници краљевине и у другим српским градовима има доста богатих палата и сјајних храмова, али ће се овај дом и овај храм уздизати над свима другима, најпре светињом и величином задаће каквој ће служити, а после тим, што њега дижу родољуби из свих земаља српских. Београд ће се овим храмом моћи дичити, јер ће он бити залога поштовања и љубави с каквом Срби из најдаљих земаља гледају на краљевину Србију и њену престоницу, а Србима свуда где их има, и у ма како мучним и тешким прилакама да се налазе, са врха овог дома допираће зрак светлости који ће носити са собом наду и будити јунаштво; онако као што ноћу на узрујаној пучини морској трудном и очајном морнару светлост с куле светиљке доноси радост и показује пут.

Уздање, да ће овај дом толиког значаја бити за нашу народну ствар, није само уздање управе друштва Св. Саве, која је решила да га подигне. Оно је опште. То сведоче изјаве с разних крајева Српства, сведоче родољубиви прилози који нам од свуда стижу са жељама, да дом буде што већи и сјајнији на дику нашег племена и на пркос нашим непријатељима.

И наше ће се наде испунити. За то нам јемчи родољубље и свест нашег народа, за то нам је најтврђе јемство, Ваше Величанство, наш мили краљу то што си ти, удостојио да присуствујеш овој свечаности, и да сам са својом руком положиш темељ овом дому. Нека би топле молитве краљеве и наше с овог места допрле до онога горе праведног и неумитног судије, који управља судбином народа, измолиле благослов нашем предузећу и успех свеколиким нашим патриотским очекивањима и жудњама; нека би измолили благослов за све оне родољубе мале и велике, богате и сиромашне који по свом могућству притичу прилозима у помоћ да се овај дом народни дигне и украси.

Име сваког тог родољуба биће записано и чувано за вечита времена у свето савском дому, а награда ће му бити у уверењу да је са своје стране на овај начин и овом приликом принео колико је могао на олтар народне просвете и јединства и у љубави и пошти с каквим ће га се вазда сећати сви они младићи који ће се у овом дому учити да љубе домовину и жртвују се за њу и који ће очеличени овде отићи у удаљене крајеве Српства на тешки али узвишени народни посао.

Нека ми Ваше Величанство још дозволи да му у највећој понизности у име друштва Св. Саве благодарим и на милости с којом је изволело доћи на ову свечаност. Нека и сва господа и цео овај родољубиви скуп прими пошту и захвалност од стране управе друштва Св. Саве, а нека и овом приликом прими нашу захвалност г. архитекта Илкић, који је из саме оданости према друштву и његовом делању план за нашу грађевину и умео с изредном вештином здружити архитектонске мотиве византиске и западног ренесанса, те тако и у витким зидовима Св. Савског дома оличити културну задаћу српског племена на његовој раскрсници између Истока и Запада.

пове са града. Несрећног Париза, жалосног, узбуђеног, није могао видети. Све што је могао видети са кревета, био је један крај од славолука у соби, око њега беху хаљине, ствари из времена Наполеона I., тамо све згодно да се забавља. Слике разних војвода, ратне споменице, син цара Наполеона у дечјим хаљинама; велики столови окићени металним споменицама, а на њима ствари из царева доба, под стаклом стева са острва св. Јелене, статуе које све у малом показују једну госпођу са кудравом косом у хаљинама за бал, у жутим хаљинама са широким рукавима и веселим очима. Све ово беше успомена од године 1806.... Добри пуковниче! Ове успомене на добијене битке и заузета места изазивале су му више него ми, ове успомене учинише, да је тако безазлено веровао, да је Берлин поседнут.

При опраштању тог дана говорисмо о простим операцијама за опсаду Берлина. Да се Берлин заузме, било је питање времена. Од времена на време, кад је старцу било дуго време, читали смо писмо од његовог сина. Писмо то било је дугачко и измишљено, јер сад није ништа могло улазити у Париз. У писму је стојало, да му син после битке код Седана, као ађутант Мак-Махона, управља једном тврђавом у Немачкој. Можете себи замислити очајно стање једног детета, што нема никакве вести од оца, може бити да је заробљен, лишен свега, или је болестан, а мора да чита измишљено писмо весело, кратко и јасно, као кад та чита војник са бојишта, који све дубље иде у непријатељеву земљу. По некад је малисао. Остали смо недељу дана без наших извештаја. Али старац се узнемирио, не може да спава. На то је брзо дошло писмо из Немачке, које ће се пред њиме весело прочитати и суве задржати. Пуковник је мирно слушао, кад је требало, смејао се, одобравао и критиковао је, тумачио вам је нејасна места. Кад му је боље било, послао је сину овај одговор: „Немој заборавити да си Француз, рече му... буди великодушан према сиромасима. Немој да им је тешка сиса...“ Говорио му је, како је то племенито, поштовати туђе имање, како треба да је учтив према женскињу и т. д. То писмо беше прави војнички законик за време ратовања. Умешао је неколико племених жеља у погледу политике, навео је неке услове за мир. У том погледу није био строг.

„Отштета за рат и ништа више... А за што да присвојимо туђе крајеве? Зар се не може слагати Француза са Немачком?“

Говорио је јасно; видело се из његових речи, да је искрен, речи му беху пуне жарког родољубља, није га могао човек слушати, а да га дубоко у срце не дирне.

„За то време, опсада је сваки дан све боље напредовала, али, на жалост, не опсада Берлина, него Париза!... У то време била је велика зима, па бомбардовање, разне болести и глад! Али ваше пожртвовање, неуморна нежност према старцу, све то учини да се добра воља његова ни у чем није променила. Све до последњег тренутка могао сам му набављати хлеба и свежег меса, али само за њега; не можете себи представити, како је то тешко било гледати: старац на кревету, смеши се и весео је, утиран о врату, а пред њим мало девојче, мало бледа у лицу од неспавања и глади, пружа деди пића и јела, а само гладно и жедно, мора да отиђе од својих уста! После јела мало се старац опорави; у топлој соби има све удобности; на пољу хладан ветар са снегом лупа у прозоре, стари војвода сетио се свога ратовања на северу, те вам стаде причати по стотинити пут повлачењу из Русије, где није било ничег за јело осим сирсвутог леба и коњског меса.

„Разумеш ли ти то мало? Ми смо јели коњска меса!“

Мислим, да га је добро разумела. Од два месеца дана свамо није јела друга меса... Дан по дан је пролазио. Што је старац здравији бивао, постајао је и наш посао све тежи. На руку из топова пред капијом усправио се, морали смо измислити, да је Бавен победио под Берлином и да се оно пуцало у почаст рањеницима. Другог дана, кад је дао преместити кревет према прозору — било је баш кад су наши из Париза последњи пут јуришали на опсаду, спазио је народну војску.

Шта је ово, шта ће ова војска? упита старац и врсо зубе рече:

„Рђаво стоје, рђаво стоје!“

Нисмо знали шта да радимо. Видели смо да од сада морамо боље пазити.

Једно вече, кад сам опет дошао, изађе дете пред мене са свим уплашено:

„Јутрос, кад су ушли“... стаде ми причати... „Шта зар су била дедина врата отворена!“ прекинух причање и уђем унутра. Приметио сам, да је старац био у лицу нешто необичан. Могућно је, да је све доznao. Али није. Ми смо говорили о Прусима, а он је размишљао о Французима, чекао је да наша војска победоносно уђе у Париз, а Мак-Махон по цвећу и уз музику, са стране му његов син, а старац на балкону, поздрављају се заставама, које су од куршума избушене, а грб се једва види од прашине.

Сиромах отац Јован! Он је без сумње себи уобразио, да ми хоћемо да спречимо, да он не види нашу победоносну војску, да га не би то потресло. Чувао се, да коме говори о томе; другог дана, у исти час, кад су пруски војници хтели прећи преко шеталишта, отвори се лагано прозор, пуковник изађе на балкон, у парадним коњичким хаљинама и клобуком на глави. Ја сам се чудио, од куда му толико снаге, да се дигне и обуче. Чудио се старац да је шеталиште тако празно, тако мирно, прозори на све стране затворени, а у Паризу жалосно и мирно као у каквом манастиру. Било је застава истакнутих али мало; заставе су беле са црвеним крстом, а никог нема да изађе пред нашу војску.

У један мах, као да се вара...

Али не! Доле је славолук, чује неку ларму, види црну гомилу, која к њему корачи. Мало по мало почеше капе блистати, мали трубачи, које је у битци код Јене познао, свирају, а земља на шеталишту поче се трести испод ногу силних пруских војника, чуо се звекет од сабаља и победоносни марш од Шуберта.

За тим посред дубоке тишине на пијаци чује старац ужасан глас: На оружје! На оружје! Пруси долазе! Доле се видела четврта пруска уланска регимента, а на балкону висок старац, који се на једанпут ваљуља, пљесне рукама и паде мртав.

С француског превео С. С.

Политички преглед.

Српски конзулат у Приштини. Као што из Цариграда јављају, изашла је царска ирада у ствари српског конзулата у Приштини, којом се изјављује пристанак да се тај конзулат подигне.

Спремања у Бугарској. Један озбиљан лист пише: „Наш дописник у Бугарској саопштава нам врло озбиљне вести. У Рушчуку се журно оправљају стара турска утврђења, тако исто и у Видину. Сваки дан доносе тамо муницију и други ратни прибор лађе аустро-угарског паробродског друштва. Један виши бугарски официр — вели дописник, рекао ми је, да ће се утврђења око Рушчука оружати са 400 топова. Магазини аустро-угарског паробродског друштва пуни су грдних сандука, у којима се налазе расклопљени топови са прибором, а послати из Беча. Сав тај материјал стиже под пратњом аустро-угарских официра, који надгледају истоваривање и смештање по магацинима. Радње око утврђивања такође надгледају аустро-угарски официри. Даље се насигурно тврди, да ће у случају рата бугарску војску предводити аустро-угарски официри.“ — Толико у том листу читамо. С друге стране јављају, да је бугарска влада с једном белгијском фабриком склопила уговор за 50.000 пушака (берданки), комад по 64 франка. Фабрика је већ положила и кауцију у своти од 100.000 франака.

Руски листови и француско-руски савез. „Руски Весник“ доноси чланак од Татишчева, у ком се препоручује руско-француски савез. Г. Татишчев доказује из досадањих немачко-руских одношаја, да је по Русију нужан савез са Француском. Писац навиђе пуком бајком тобожње двестогодишње пријатељство, за које се вели да је гајила Немачка према Русији. На против, Пруску је само себичност руководила, кад је гајила добре односаје према Русији. У руском министарству иностраних послова, нису се могли довити томе, јер ту води прву реч туђа, а не руска дипломација. Дошло је доба по мнењу руског дипломате, да се озбиљно прекине оклевање за савез са Француском. По суду Татишчевом лажно је мишљење да садашњи режим у Француској не даје довољно јамства за савез. У овом погледу треба претпостављати, републику француску свакој уставној монархији. Разни знакови казују, закључује руски писац, да се приближава олуја, зато се мора склопити руско-француски савез. — „Новоје Времја“ говори такођер о савезима, које би морала Русија склапати, те осим француског препоручује и руско-турски савез. Овај савез по мнењу руског листа, користио би више Турској, него Русији. Европа упропашћује Турску у трговачком и финанцијалном погледу. Турска је видела, да је Русија силнија и моћнија од ње, па зато нека се већ једном спријатељи са помишљу, да Црно море припада Русији, а Русија ће већ наћи начина да јој тај губитак надокнади.

Далмација. Недавно саопштили смо кратак извештај о седници далматинског сабора, у којој се повела реч о сједињењу краљевине Далмације са краљевином Хрватском и Славонијом. Прашка „Политика“ доноси у свом 223. броју о том питању овај допис из Беча: „Државноправни односај Далмације уређен је овим актима: Патент од 14. фебруара 1861. садржи у свом II. члану, да је цар потврдио „приложене редове земаља“ као државне основне законе, те означава поједине краљевине и земље. На другом месту, одмах иза Ческе, означена је Далмација. На свршетку тог члана вели се: „По што још нисмо коначно одлучили о државноправном положају наше краљевине Далмације према нашим краљевинама Хрватској и Славонији, не може за сада још потпуно важити овај земаљски ред, који је издат за нашу краљевину Далмацију.“ То је дакле остављено за будућност. Дуализам је свакојако ту ствар у неколико одложио. Нагодба са Угарском, која је утврђена законом од 9. децембра 1867., не спомиње Далмацију. Угарска дакле са државноправног гледишта не може више од Аустрије захтевати Далмацију, јер је то нагодбом искључено. То би могло у толико мање бити, што се у свима нагодбеним преговорима од тог времена, при израчунавању квоте итд., и на угарској страни признавало, да Далмација припада Аустрији. Наравно да то не смета, да Далматинци или Хрвати не желе сједињење. Но жеље су исто тако дозвољене као и мисли, али са државноправног гледишта Угарска, односно Хрватска, немају правног основа за тај захтев, а Аустрија опет нема те обвезе, да даде Далмацију. Питање о жељама Далмације и Хрватске спада у други тефтер. О Далмацији и њеним интересима могло би се приметити, да ова искључиво приморска земља спојењем са Хрватском не би много добила у материјалном погледу. Последњих година Аустрија је прилично много учинила за Далмацију, а др. Клајић, који је констатовао велики напредак земље, веродостојан је сведок у томе погледу —, а питање је, да ли би Угарска и Хрватска у стању биле, да толико инвестирају у Далмацији, као што је учинила Аустрија. Питање је, да ли би Словенима у Далмацији боље било под „крутом“ Тисином владом, него што им је под аустријским уставом и под садашњом аустријском системом. Могло би се рећи, да им може бити повољнији Блажековић као намесник, него ли Кун-Хедерварн као бан. Може се рећи, да хрватска судска управа не може никог одушевити за то, да жели сједињење. Знам већ, да ће ми се одговорити: да рђаво судство и рђава управа у Хрватској не потиче од Хрвата, већ од Мађара. Са свим је тако. Али зар мисли ко год, да би Мађари одустали од своје системе против јужних Словена, кад би Далмација данас припадала Хрватској, и кад би у место од Беча зависила од Будим-Пеште? Заиста не би. Далмација би осетила шкорпије, у место шиба. За Аустрију та ствар са практичног гледишта стоји још овако: Далмација има 9 посланика у царевинском већу, од којих су њих осморица чланови деснице. Сједињење Далмације са Угарском значило би за десницу губитак од 8 гласова. Да ли је баш данас време за то, да се чине такви покушаји, остављам сваком непристрасном човеку, да о томе размисли. Оставимо питања и бриге будућности за будућност.“

Панчевачко српско црк. певачко друштво „Венац“ на „Вечерњој забави“ у Добрици.

Још за времена војничке крајне добричани су на далеко са свога гостољубља припознати. Добричке забаве које свагда сјајно приређиване беху примамљивале су госте не само околних села, већ се по неколко гостију свагда и из удаљени их места као: Вршца, Великог Бечкерека, Панчева а за време војне крајне краишки официри белоцркванског штаба никад не пропустише а да том згодом не походе своје ратне другове на селу. Бела Црква је од Добрице десет миља удаљена, па ипак су добричани — да своје госте задовоље — свагда по војничку музику у Белој Цркви слали што је не с' малим трошком скопчано било. — После развојачења крајне Добрице је ево све до данас остала она стара — весело и гостољубиво место.

Читаоцима цењене „Заставе“ познато је да Добрица своје „дил. позор. друштво“ имаде, које је прошле године читав низ представа давало, а да је публика задовољна са приказом дилетаната била, доказ је то, да су на опште захтевање „Циганина“ од Сиглигетија дваред у месец дана давали. — И ове, као сваке године очекивали смо ми из околних села, да ће нас вољани добричани о својој црквеној слави („Преображење“) са једном позоришном представом изненадити. — Но ево нам веће радости, кад једног дана дочусмо да су добричани у седници свог „дил. позор. друштва“ закључили, да се „Панчевачко срп. прав. певачко друштво Венац“ — позове, да на Преображење дне 6. августа т. г. о свом (добричком) трошку као гости у Добрицу дођу и лепом српском песмом славу увеличају, — Панчевачко певачко друштво „Венац“ у својој седници држаној 2. августа т. г. једногласно закључи, да се братском позиву честитих добричана одазову, што и би.

На само „Преображење“ освануо је леп, ведар и топал дан. Гостију из оближњих села било је више нег прошле године јер млоги и млоги дошао је једино да чује нотално пјевање но, на жалост „Певачко друштво“ није могло пре доћи већ предвече, да само на „Вечерњој забави“ суделује. — На четворо каруца извезао се је добрички приређивачки одбор пред миле госте своје до оближњег места Ферлина, а четврт сата пре нег што ће утонути сунце у злаћано море — улетише уз четворо добричких још шесторо панчевачких каруца у двориште гостионе „Балкан“ браће Живановића где их све добричка интелигенција и мноштво народа уз свирку шабачке глазбе — свесрдно дочека. — Госп. Др. Глиторијевића подпредседника певачке дружине, г. Вл. Каракашевића коровођу и познатог свугда омиљеног г. Бранка Тошиног са још неколико г. г. чланова, буду од гос. Косте Боришева занатлије умољени да изволе код њега на стану бити. Остала господа чланови буду по трговачким кућама смештени тако, да се у 8½ часова вечер опет сви заједно нађу.

У великом и лепом дворишту гостионе „Балкан“ браће Живановића разапете беху три велике шатре једна поред друге, које ипак не могоше да приме силан народ под кров свој, који се слегао, да неколико часова ужива слушајући лепе песме. Програм текао је овим редом: 1. „Ој, Ђурђев дане!“ од Дубека; 2. „Са Балкана“ од Зајца; 3. „Луда“ од Јаше Томића (декламовао г. М. Јовановић, техничар и члан среуч. др. „Зоре“); 4. „Химна ноћи“ од Бетовна; 5. „Нек душман види“, од Јенка; 6. „Српске народне песме“ од Хорејшека; 7. „Падајте браћо“ од Хавласа; 8. „Народни збор“ од Маринковића. Све ове тачке програма изведене су на велико задовољство, јер друштво певаше с вољом и сложно; а нарочито се одликовала декламација М. Јовановића техничара. После програма млађи поведоше „наше коло“, а старији заузеше седишта за постављене столове те отпоче право српско весеље. Један од приређивачког одбора поздравио је браћу певаче лепим говором, цртајући живо значај песме, те када је при крају свог говора рекао и то, да је Србин у дане јада и патња песмом, а уз божанствене звуке јаворових гусала лечио грдне ране своје и упућивао подмладак свој, да пођу стопама својих див-јунака, Милоша и Марка, — захори се из стотина грла: „Живили певачи!“

Забава је у опште текла врло весело и расположено. Браћа певачи дуго ће се сећати добричког гостољубља, а Добричани с радошћу очекиваће дан, када ће опет у средини својој примити и угостити миле госте. — Нека ми је допуштено, да овде свесрдно увикнем: „Слава нека је честитим члановима певачке дружине „Венац“, а хвала буди приређивачком одбору, који нам пружи прилику, те се науживасмо у лепој српској песми и братском говору.

Др. Лала.

ДОПИСИ.

Србобран 13. августа. Поштованим читаоцима „Заставе“ познато је, како су неки сентомашки „велеуми“ хтели и ишли за тим, да се протопопска столица пренесе из Старог Бечеја у Сентомаш. И ове сад тек, после по године дана, долазимо до решења у тој ствари, а господа та се тек сад пробудише, јер до сад вечито спаваху и сниваху о будућности наше св. цркве.

Сад им је сванула дуга и тамна ноћ, која их је тако слатко успавала, е су увек снивали о онима, који им опијума дадоше.

Познато је, да се у једном историчном дућану на пијаци хватани поједини представници црквене опћине; ту су их „стари борци“ уверавали о свом поштеном смеру а опадали оне, који су били затим, да се распише стечај за пароха. Узалуд је после мањина уверавала заведене и застрашене људе, да је то обмана.

Предлог за пренос протопопске столице потврдили су велеумни нотабилитети са 54 измајсторисана потписа и поднели га епархијској конзисторији, која није могла молбу да узме у достојан обзир, поред свеколике поп Лазине добре примљености код Василијана. Један од тих заведених недавно је рекао: „Но мене до сад баш нико није могао завести, а сад ме преварише. Та лепо је то имати парохију и по.“ Толико за сада о томе.

Пирош, 10. августа. (Школски испит.) Читао сам у цењеној „Застави“ допис из Кларије, те ме исти побудио, да и ја коју о нашој школи и испиту напишем. Но ја се немам на шта тужити, већ хвалити. И код нас је држан испит 27. јунија о. г. и то са потпуним бројем од 142, које ученика које ученица. Присуствовао је испиту парох г. Ђура Страјић, неколико чланова школског одбора и ја. Испит је отпочео са веронауком. Г. учитељ је испитивао, почев од 1. и постепено ишао је до 4. разреда, и деца су врло добро одговарала. За тим прешли смо на читање и све друге прописане предмете редом, па не можемо се доста начудити добрим одговорима наше миле дечице. Тако је текао испит, све до скоро једног сата, из свију предмета, али понајбоље се деца показаше у рачуну, а нарочито 4. разред, јер су деца тешке и мешовите задаће са целим бројевима и десетичним одломцима тачно и потпуно израђивала.

Што се похађања школе тиче, може се рећи, да је читава година као неки тачан сат био, а свему томе допринео је понајвише наш г. учитељ својом тачношћу и јаком вољом. Он уме деци школу тако омилити, да их ни родитељи код куће посла ради не могоше задржати. Како су свагдањи ђаци марљиво школу похађали, тако су исто и повторњаци, па и они су у науци лепо напредовали.

Ми смо и пре имали учитеља, који своје дужности вршише, али од кад је код нас г. Ђира Каракашевић, иде то најповољније, јер поред тачног и савесног извршивања своје школске и црквене дужности, приређивао је сваке године светосавску беседу и мајалес за увеселење и пострекавање својих ђака и њихових родитеља.

Таван поступак од стране учитеља побуђује у народу бољу вољу за школу, што се у нашем народу у Пирошу заиста и опажа.

У Турији 9. августа. Ја сам вам јавио, да ћемо у недељу 13. авг. имати „Народну забаву“ у корист фонда за оснивање срп. учитељ. конвикта. Ви сте то у цењеној „Застави“ и саопштили. Сад с болом у души узимам перо у руке, да вам јавим, да се „Народна забава“ неће одржати.

Омладина наша која је дошла дома, ради одмора хтела је да у корист учитељског конвикта приреди забаву, и позвала је у помоћ и четир млађа сентомашка учитеља. Признати се мора, да је у њима лепша одзива нашла за ову племениту намеру, него код оних, од којих би с правом лепа одзива омладина захтевати могла. У приређивачком одбору беху и два овдашња учитеља. Кад је све готово било, само да се позивнице разашљу, некој се господи није то свидело и радили су на том, да се забава не држи. Па шта мислите да ли им је испало за руком? О јоште како! „Др.“ наш од радости игра и тапше, да се то још једном понови. Па и шта су учитељи?! Уче! за бога, а шта мислите они су молим „доктор“ без „докторског“ права!! Но не чудимо се ни томе, али чудити се морамо оним људима, који су „некад“ имали „права“, па сад употребише своје право на то, да лепе намере у нама униште. (Добро би било да је дописник изнео имена оних људи, који су приређивању забаве стајали на пут и спречили је. Пр. Уред.) Ја не могу а да не напоменем и да се не захвалим људима који су нас све дотле потпомагали, до год нас и неки од наших учитеља не напустише, и морам им и овде рећи хвала. Стари наш свештеник и бележник били су нам наклоњени, ал шта ћете, кад су нас остали сви напустили, а три четири млада човека са страним људима тек не могу забаву приредити, ма да смо могли лепом се одзиву надати од наших ратара. Ето зашто не може бити „народна забава.“ Ал ваљда ће наступити кадгод друга времена!

Србин.

Вести из места и са стране.

Крајцарашко друштво овдашњег пев. друштва. Овдашње певачко друштво скупило је ове године крајцару по крајцару 17 фор. 45 нов., та је свота предата српском народном позоришту. Не можемо пропустити, а да овом приликом не похвалимо дарежљивост наших певачица, које су саме скупиле 12 фор. 34 нов., а певачи, ма да их има више скупили су 5 фор. 11 нов. Ово је врло леп пример, искрено желимо, да се и остала друштва угледају на оваково родољубље. Живили!

Косовка. Читамо у „Садашњости“: Господин Роберт Толингер поднео је најновије и до сада највеће музикално дело своје, „Косовку“ коју је за петстогодишњи помен косовске битке написао, Његовом Височанству књазу и господару Црне Горе. Његово Височанство књаз и господар Црне Горе, изволео је посвету милостиво примити, те је о томе г. Роберт Толингер извештен овим писменом: Књаж. дворска канцеларија, одељење секретаријата. Бр. 381. Цетиње, 2. августа 1889. Господину Р. Толингеру у В. Кикинди. Његово Височанство књаз благоволио је најмилостивије примити посвету вашега дела и наложио ми је да вам на тој посвети у име Његово најсрдачније благодарим, које ја овим врло радо чиним. Примите драги господине уверење о мојем поштовању. Министар просвете и црк. дела Павловић, с. р.

Место „Словачке Матице“ домобранска касарна. Ово дана је прегледала комисија зграду бивше „Матице Словачке“ у Турч. Св. Мартину, у којој је сада окружни суд, и прегледала је место, где би се могла подићи касарна.

Вероисповести у енгл. колонији Викторији у Аустралији. При последњем попису становника у енглеској колонији Викторији у Аустралији, пронашло се да међу становништвом од једног милиона има 150 разних секти, не рачунајући у то незнабожце. Протестантских секти има 40, не рачунајући у то англиканце, пресбитеријанце и методијевце, затим 200,000 католика. Шест особа су казале, да им је бог — новац.

Најновије на пољу лечења. Познато је, да су већ и по нашим крајевима, на жељезничким и паробродским станицама понамештали неке мере, које, кад се баце 3 новчића у неки отвор, без ичије даље помоћи измере човека и покажу колико је тежак. Један холандски апотекар направио је једну аутоматску справу, великог човека од дрвета. На разним деловима човека написана је по једна болест. На пр. зубобоља, грозница, главобоља и т. д. Та справа стоји на улици, а под сваком болешћу назначена је и цена лека. Ко хоће н. пр. лек од зубобоље, он баци онолико у отвор, колико пише, и аутомат се на то покрене и избаци лек од зубобоље напоље. Справа је тако удешена, да никако не истурује лек пре, док се онолико новца не метне у отвор, колико кошта лек. Проналазач те справе узео је патент на њу.

† **Андреј Александровић Крајевски.** 8. августа умрло је у Павловску, близу Петрограда, знаменити руски журналиста А. А. Крајевски, који је на том тешком пољу радио пуних педесет година. Покојник је радио већ за Пушкинова живота, те је био један од оних особа, којима је иза трагичне смрти славнога песника било поверено, да уреде књижевну оставину његову. Већ то сведочи, како је Крајевски био важан фактор у руској књижевности још за Пушкинова доба. Покојник је основао велики месечни месечник „Отечественија записки“, који је четрдесет и шест година излазио, а на ком су радиле најврсније књижевне снаге. Последњи уредник тога знаменитога журнала био је покојни сатирик Салтиков, кога је његов верни накладник и сурадник за три месеца преживио. Но Крајевски је био особито знаменит на журналистичком пољу тиме, што је у шесдесетим годинама био уредник и издаватељ знаменитога дневника „Голос“, који је стекао велики уплив не само у Русији, него и далеко изван граница Русије. Крајевскога сматрају оцем руске дневне журналистике. Он је на том пољу неуморно важано радио, премда му то није било главно занимање. Он је био и педагог, те је био у државној служби. Суделовао је у сваком делу, које је смерало на добробит народа. Био је оснивач хуманог друштва за потпору књижевника, удовица и сирочади њихове, које је у Русији познато под именом „литерарни фонд“. Слично друштво основано је по његовој иницијативи и за руске глумце. И „Голос“ и „Отечествени записки“ нису престали, што није било претплатника. То су били најчитанији журнали руски. Први као врсно уређивани дневник, потоњи као озбиљни месечник. Кад је „Голос“ обустављен, препоручио је Крајевски својим претплатницима за онда још незнатне „Новоста“, које су за кратко време заузеле место „Голоса“. И други журнал, наиме „Отеч. Зап.“ обустави ла је власт. Како је А. А. Крајевски за живота хумано деловао, тако се и на смртној постељи

сетио многих завода знатним свотама, а основао је и две штипендије за свеучилиште у Москви и Петрограду. Покојник је био доста богат човек. Два сина умрла су му од сушице и то један год. 1882, у Баден-Бадену, а други у Кајиру год. 1883. С А. А. Крајевским опет је пао у гроб један од знаменитијих руских радника, који су много допринели развоју књижевности руске.

Исправак. У прошлом броју, у вести под „Новим Садом“ нису именовани сви они, који су изабрати за скупштинаре у последњој скупштини наше црквено-школске општине. Међу осталима, тамо именованим, изабрат је још и Васа Летић.

Несрећан случај. Данас после подне десио се овде у Новоме Саду један несрећан случај. При копању јендека за канализацију кроз дунавски сокак обронила се земља са стране, на коју се земља из јендека избацује и затрпала једног радника у јендеку. Овоме су одмах други раденици прискочили у помоћ, те га извадили, али свога пригњеченог, те је питање хоће ли жив остати.

☛ Због празника Велике Госпојине изићи ће идући број нашег листа у петак, зато излази данашњи број на целом табаку.

Трговина.

= **Нови Сад** 14. (26.) августа. На житарске пијаце наше и горње и доње од неколико дана је довоз са раном знатно ослабио. Са горњих пијаца наших и са жељезничких станица није било што знатнијег извоза у иноземство ни са којим зрном. Међутим су цене шеници ипак се у напредиле. Јечам и кукуруз малаксавају са ценом докле се зоб чврсто држи. На нашој пијаци су данас цене рани ове: Шеница 7 ф. 80 н. — 7 ф. 90 н. Наполица 6 ф. 90 н. до 7. ф. Јечам 5 ф. 20—30 н. Зоб 5 ф. 50—60 н. Кукуруз 4 ф. 50—60 н. Све од 100 кгр.

На осталим пијацама нашим уз веома слаб промет са сваком робом, цене су свему досадање.

*

У **Будимпешти** 12. (24.) августа. Понуда са шеницом ограничена, млинови умерени с' тим спекуланти вреднији купци. Цена се потпуно одржала. Плаћана шеница потиска нова 80. 8 фор. 80 н., 81.5 8 ф. 85 н., 79.5 8 ф. 80 н., 79. 8 ф. 70 н., 78.5 8 ф. 65 н. 77.5 8 ф. 55 н. Шеница стара потиска 80. 8 ф. 85 н. 79.5 8 ф. 75 н. Стонобеоградска 78.5 8 ф. 55 н. Бачка 78. 8 ф. 55 н. Све на три месеца.

Термини: Шеница за септембар-октобар 8 ф. 53—55 н., за март-април шеница 9 ф. 14—16 н. Кукуруз за мај-јуни 1890. г. 5 ф. 59—61 н., за август-септембар кукуруз 4 ф. 99 н. — 5 ф. 1 н. Зоб за септембар-октобар 6 ф. 24—26 н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 15. августа.

4% угарска златна рента — — —	99·75
5% „ папирна „ — — —	94·95
Дукати — — — — — — —	5·63
Наполеондори (20 франака) — — —	9·45
Немачке држ. марке — — — —	58.20

Најновије вести.

— У званичним новинама изашло је наименовање Имра Јосиповића за хрватско-славонског министра.

— Значајно је, да су многе немачке новине почеле у један мах да пишу о томе, како је француска војска боља и јача од немачке, а сви су изгледи, да ће Француска за кратко време још бољу и јачу војску имати. Један лист вели, да француска војска личи на нову кућу, коју је домаћин са свим из нова подигао, пошто му је стара кућа изгорела; немачка војска опет личи на стару, непрестано оправљану и дозиђивану зграду. Пошто ти листови стоје близу немачкој влади, мисли се, да то влада хоће да иште опет новаца за ванредне трошкове на војску. Берза се у Берлину услед тога мало узрујала.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 14. августа у вече.)

Београд. Управа монопола дувана подићи ће у Мавхајму главну продаваоницу.

Берлин. Дворски маршалат изјавио је, да руски цар пре септембра неће доћи у Берлин у посете.

Беч. Перзијски Шах отпутовао је данас лађом у Будимпешту. Испраћен је свечано.

Лондон. Данас после подне до 8000 раденика у пристаништу држали су збор и закључили, да не попусте од својих захтева, већ да и даље страјкују. — На житњем вашару било је до 2500 посетилаца.

ПОЗИВ
у
РЕДОВНУ ГОДИШЊУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
„МАТИЦЕ СРПСКЕ“.

У смислу устава друштвеног позивају се, г. г. чланови матичини, да изволе доћи на редовну годишњу главну скупштину, која ће бити у среду 23. августа (4. септембра) ове године у 9 сахата пре подне у „дворани српског народног позоришта“.

Главнији предмети за расправљање на скупштини: Конституисање скупштине. — Извештај о годишњем раду управнога одбора. — Годишњи извештај о књижевном раду. — Извештај главнога фискала о правном пословању. — Избор председника, потпредседника и управнога одбора. — Примање нових чланова. — Извештаји о прегледаним рачунима за год. 1888. — Наредбе министарске о одобреном прорачуну за год. 1889. и о прегледаним и у реду нађеним рачунима из више година. — Прорачуни о свима фондовима за годину 1890. — Предлози о распису књижевних награда из фонда Јована Наке Вел. Сент-Миклошког и Јована и Терезије Остојића. — Избор питомаца из стипендијске закладе Павла Јовановића, Петра Костића и Нестора Димитријевића.

Из седнице управног одбора „Матице Српске,“ у Новом Саду 1. (13.) јула 1889.

Председник „Матице Српске“:
Милош Димитријевић, с. р.
кр. саветник.

А. Хаџић, с. р.
секретар.

ПОЗИВ
у седницу књижевног одељења
„МАТИЦЕ СРПСКЕ.“

Позивају се сва гг. чланови књижевног одељења, да изволе доћи у седницу књижевног одељења, од којих ће једна бити у суботу 19. (31.) августа о. г., а друга одмах други дан после свршене главне скупштине, увек у 4 сахата после подне.

У Новом Саду 10. (22.) августа 1889.

Председник „Матице Српске“:
Милош Димитријевић, с. р.
кр. саветник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао је из штампе

„ЈАВОР“
ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Уређује:
Др. ИЛИЈА ОГЊАНОВИЋ и ЈОВАН ГРЧИЋ.

Власник:
ЗМАЈ ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ.

БРОЈ 33.

У младости. Песма Вл. М. Јовановића. — Девојачки роман. Пише Драга Гавриловића. (Наставак.) — У летњој ноћи. (С руског.) Песма. Од Љубинка. — Роман без љубави. Написао Михајло Балуцки. С дозволом писчевом превео с пољског Рајко. (Наставак.) — На којим звездама може бити становника. (Г. А. Хирн.) (Свршетак.) — Листак. Друго отворено писмо оној „Загорци.“ — Писма Јоакима Вујића Петру Хаџи Марковићу. Из збирке Максима Лудајића. IX. — Разно. — Нове књиге.

„Јавор“ излази сваке недеље на читавом табаку и стаје на 3 месеца ф. 1·25. За стране земље ф. 1·50.

У Н. Саду, 12. августа 1889.

Лука Јоцић,
издавач „Јавора.“

Изишао је:

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 158. (Свеска друга за годину 1889.)

У овој књизи налазе се ови саставци: I. Манастир Лепавина. Прилог к српској историји. Од Владимира Красића. — II. Географија Јована Витковића. Написао Гаврило Витковић. (Наставак.) — III. Производна радиње у нашем народу. Од Мите Петровића. (Свршетак.) — IV. Удовица. Приповетка Милана Савића. — V. Говори у свечаним седницама књижевног одељења „Матице Српске“: У славу и спомен владици Никанору Грујићу о св. Сави 1889. г. Миша Димитријевић. — VI. Средње школе у Србији. Јавно предавање Иполја Фехера у Будим-Пешти 6. марта 1889. С мађарског. — VII. Књижевност: Пијаћа вода како се набавља и испитује, са додатком анализе пијаћих вода у Бачкој. Написао М. Петровић. Оцена Бранка Ановића. Српска: Изводи из записника књиж. одбора и одељења — VIII. Читуља: Иван Антуновић. — IX. Матица г. 1888. У том књижевном раду налазе се ове оцене: 1. Оцена дра Милана Савића на дело непознатог писца с натписом „Капетан Марко.“ — 2. Оцена дра Милана Савића на дело непознатог писца с натписом: „Жалосна свадба.“ — 3. Оцена Аркадије Варађанина на чланак: „Др. Јосиф Панчић као педагог“, од Јована Миодраговића. — 4. Оцена дра Милана Савића и Саве Петровића на роман непознатог писца „Друга љубав.“

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране добијају „Летописе,“ који им припадају, поштом.

РЕД ПЛОВИДБЕ
путничких пароброда почевши од 8. (20.) марта 1889. до даље наредбе.

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГА САДА за ПОТИСКЕ СТАНИЦЕ: сваки дан осим петком у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ОРШАВУ-ГАЛАЦ: средом, петком и недељом у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у БУДИМПЕШТУ: сваки дан у 10½ сати пре подне.

У Новом Саду 8. (20.) марта 1889.

АГЕНЦИЈА.

Ред пловидбе

помесног пароброда „**Нимфе**“ почевши од 9. (21.) маја ове године.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:
Пре подне: 5, 6, 8, и 10 сахата.
После подне: 2, 4, 6 и ½8 сах.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:
Пре подне: 6, 7, 9, и 11 сахата.
После подне: 3, 5, ½7 и 8 сахата.

☛ Недељом и свецем после подне не иде по тарифи, него по потреби.

Повратне карте имају вредност само за тај дан, за који су извађене.

Каменица, 8. маја 1889.

Подузетништво.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мужевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	**Будимпешта**	полази	**2.35**	2.40	8.00	**9.40**	—
175	**Субатица**	„	**5.50**	**6.26**	1.46	**5.24**	—
	Шандор	„		—	—	**5.33**	—
	Верушић	„		—	—	**5.49**	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„	сваког уторника и петка	**6.59**	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		**7.16**	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		**7.30**	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		**7.44**	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	**Нови Сад**	„	7.40	**8.21**	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		**8.29**	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		**8.37**	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		**9.05**	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		**9.15**	5·38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	**6.00**	11.28	—
347	**Земун**	„	8.59	**9.45**	**6.20**	11.55	—
359	**Београд**	„	9.09	**10.05**	**6.45**	12.30	—

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мужевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	**Београд**	полази	**3.02**	5.30	8.26	3.25	—
12	**Земун**	„	**3.12**	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	**6.06**	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	**6.30**	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	**6.43**	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	**6.51**	—
83	**Нови Сад**	„	**4.43**	7.43	11.16	**7.19**	—
100	Кисач	„		—	11.38	**7.58**	—
	К. Алпар	„		—	—	**8.10**	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	**8.22**	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	**8.51**	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	**9 14**	—
	К. Хеђеш	„		—	—	**9.20**	—
152	Топола	„		8.57	1.02	**9.47**	—
	Зобнатица	„		—	—	**10.02**	—
166	Чантавир	„		—	1.21	**10.13**	—
	Верушић	„		—	—	**10.23**	—
	Шандор	„		—	—	**10.40**	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	**10.50**	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	**11.28**	—
359	**Будимпешта**	стиже	10.05	1.25	**7.30**	6.40	—

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од **6** сати у вече до **5** сати **59** минута ујутру.

✝

Свима сродницима, пријатељима и познаницима јављам тужну вест, да ми је мила супруга — односно мати

МИЛЕВА ПОПОВИЋ
рођ. Јекић

после дугог и тешког боловања а у 29. год. свог млађаног живота дана 8. августа о. г. преселила се у вечност.

Покојницу оплакује ожалошћени супруг јој: Гавра Поповић учитељ с двоје сирочади: Миливојем и Видосавом.

У Јозепову 8. авг. 1889.

ОГЛАСИ.

ДРАЖБЕНА ОБЈАВА.

Српска православна црквена општина у Ст. Футогу намерна је подићи нов позлаћен крст на торњу своје цркве, као и делимично оправку торња и бојадисање истог у посао дати. Дунђерски, лимарски и златарски посао процењен је на 589 фор. 40 н.

Дражба ће се обавити 27. августа (8. септембра) т. г. у 3 сахата по подне у црквено-општинској дворани.

Ближи услови код председништва.

У Ст. Футогу 12. (24.) августа 1889.

Коста Шијачки, перовођа. 1—3 **Милош М. Папић**, председник.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ВАСЕ Ј. МАКСИМОВИЋА
У РУМИ

потребује једног старијег солидног помоћника, који добро немачки и српски говори. Ступити може одма. 1—3

ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК

вешт у мешовитој радњи, може одмах ступити у трговину

Ј. Сарајлића и Мимића
1—2 у Окућанима.

ПАМУЧАРСКА И СРПСКО-ПЛАТНАРСКА
ТРГОВИНА
ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА
У НОВОМ САДУ

потребује спомоћника. Вичан том послу има првенство. Ступити може одма. 2—2

МАНУФАКТУРНА РАДЊА
МИТЕ ЂОРЂЕВИЋА-НАНЧИЋА
У БЕЛОЈ ЦРКВИ

треба 2 млађа вешта спомоћника, који осим српски још и немачки и мађарски говоре. 3—3

☛ ГОСТИОНУ ☚
„КОД ШАРАНА“ У ИРИГУ

издајем под аренду. Ближа извешћа могу се дознати код кућевластника у Иригу

2—3 **Љубомира Јунгвирта.**

ВАРОШКО ЗВАЊЕ ЗА ПРОДАЈУ ПУТНИЧКИХ КАРАТА
У ЗЕМУНУ.

Почевши од 1. августа по нов. кал. издаваће се на пругама кр. угар. државних железница путничке карте (Rundreise-Billete) још јевтиније него по тарифи по зонама.

Једна карта (Rundreise-Billet) из **Земуна** или **Новога Сада** у **Беч** и натраг стаје:

I. кл. фор. 36.10
II. кл. фор. 27.20
III. кл. фор. 18.—

Карте важе и за брзе влакове 45 дана.

Варошко звање
за продају путничких карата
8—12 **у Земуну (Ackergasse.)**

БИРЦУЗ
„КОД КРАЉЕВИЋА МАРКА“
на доњој пијаци (старом вашаришту)

издајем са принадлежећим просторијама од 1. октобра по рим. под најам. Ближи услови код доле подписане.

Рума, 9. (21.) августа 1889.

2—3 **ПЕРСИДА Л. ЈОВАНОВИЋ.**

У СВИМА ТРАФИКАМА.

НАЈБОЉА
АРТИЈА ЗА ЦИГАРЕТЛЕ
ЈЕ ПРАВИ
LE HOUBLON
ФРАНЦУСКИ ФАБРИКАТ
од CAWLEY & HENRY
У ПАРИЗУ.
ЧУВАЈТЕ СЕ ПОДРАЖАВАЊА!

16—26

Главно стовариште за Аустро-Угарску: **OTTO KANITZ & C°,**
I. Stoss im Himmel, 3, Беч.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.